

Лідер. Еліта. Суспільство

Leader. Elite. Society

УДК 159.9:61

doi: 10.20998/2616-3241.2021.1.03

Олександр Романовський

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І. Зязюна, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”; Харків, Україна
ORCID: 0000-0002-0602-9395
E-mail: romanovskiyy_a_khpi@ukr.net

Валентина Михайличенко

кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І. Зязюна, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”; Харків, Україна
ORCID: 0000-0001-7390-5319
E-mail: valentina_be@ukr.net

Ніна Семке

кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри соціології і публічного управління, Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”; Харків, Україна
E-mail: nina_semke@ukr.net

ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ЛІДЕРА – НЕОБХІДНА УМОВА ЙОГО ЕВОЛЮЦІЇ

Анотація: з'ясовано сутність вимог сучасної епохи до людини і необхідність формування її нового світогляду. Розглянуто поняття “еволюція” і “духовність”. Висвітлено роль духовності в еволюції людини і формуванні світогляду лідера. Підкреслено, що світогляд керівника повинен ґрунтуватися на його широкій гуманітарній підготовці, новій філософії. Розкрито сутність, способи, методи духовного, морального і психічного вдосконалення і роль системи виховання, освіти і самовиховання в процесі підготовки майбутніх лідерів.

Ключові слова: еволюція, духовність, новий світогляд, майбутній лідер, освіта, духовний розвиток, самовдосконалення, підготовка.

Olexandr Romanovskiyy

doctor of science in pedagogy, full professor, corresponding member of NAPS Ukraine, head of pedagogy and psychology of social systems management department of the academician I. Zyazyun, Nation Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”;
Kharkiv, Ukraine
E-mail: romanovskiyy_a_khpi@ukr.net

© Олександр Романовський, Валентина Михайличенко, Ніна Семке, 2021

Valentyna Mykhaylychenko

Phd in philosophy, professor of pedagogy and psychology of social systems management
department National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”;
Kharkiv, Ukraine
E-mail: valentina_be@ukr.net

Nina Semke

Phd in philosophy, professor of sociology and public administration department, National
Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”; Kharkiv, Ukraine
E-mail: nina_semke@ukr.net

**SPIRITUAL DEVELOPMENT OF LEADER - IS NECESSARY
CONDITION OF HIS EVOLUTION**

Abstract: *the content of imposed on a person requirement of the modern era and the need for a new worldview are revealed. The content of the concepts “evolution” and “spirituality” is considered. The role of spirituality in human evolution and the formation of leaders’ worldview is shown. It was emphasized that leader’s worldview should be based on his broad humanitarian training, a new philosophy. The essence, approaches, methods of spiritual, moral and mental improvement and the role of the system of training, education and self-upbringing in the process of training future leaders are revealed.*

Keywords: *evolution, spirituality, new worldview, leader, education, spiritual development, mental self-improvement.*

Olexandr Romanovskiy, Valentyna Mykhaylychenko, Nina Semke

An extended abstract of a paper on the subject of:

“Spiritual development of leader - is necessary condition of his evolution”

Problem salting. *For a modern person with authority, it is important to be able not only to successfully navigate the stormy, fast, sometimes unforeseen and full of surprises streams of new changes, but also to effectively manage these streams. Therefore, the leader’s worldview should be based on his broad humanitarian training, life philosophy, which should proceed from the modern positions of humanism.*

The leader must be the bearer of a progressive ideological culture, for which morality and spirituality are the categories of expediency. Then he manages more effectively, because his methods of management correspond to the laws of the General Harmony of the World and merge with them. Modern requirements in the field of

management that form a new worldview cause the emergence of new approaches to specialists training.

Recent research and publications analysis. *Over the past decades, a new, largely pragmatically oriented, philosophical direction began its creation, which managed to absorb both the thousand-year experience of understanding human nature in the East as well as some ideas and tools of modern science. In this new worldview, one can find the answer to the main question – the issue of the purpose of a person, his goal, values and methods of spiritual development. This is the teaching of spiritual rebirth and social transformation. Therefore, the leader’s worldview should be based on broad humanitarian training, a life philosophy,*

which should proceed from modern positions of humanism.

Paper objective. It can be argued that the issues of spiritual development of future leaders in the process of their preparation in accordance with the requirements imposed on them remain insufficiently studied. It is necessary to substantiate the spiritual development of future leaders in the process of education in universities, as well as the content of the methods and approaches of their moral and psychological self-improvement.

Paper main body. Evolution is striving for perfection. The evolution of each person is determined by his desire for good and evil, spiritual development, and the evolution of the entire universe is influenced by human aspirations. Spiritual means the life of consciousness, mind, soul. The goal of spirituality is the assimilation and mastering the things not of the external, but of the internal world, of your mind and consciousness. Its ultimate goal is to know deeply own nature and feel that it is divine through its direct experience.

The process of spiritual development includes, firstly, the enlightenment of matter, i.e. your psyche, including consciousness, its substrate; secondly – the development and improvement of the psyche itself and mental reflection of the world and oneself in it, the transition of the personality to more developed and perfect levels of existence, thirdly – in the accumulation of experience or a set of practically acquired knowledge, skills and abilities, reflection of the laws and principles of world existence, you in the world and yourself.

The subject of the new philosophy is the Universe and human consciousness, the method of cognition is the change of the way of thinking from extraverted to introverted, and the methodology is the so-called “work on yourself”, consisting of solving psychological problems in everyday life situations. The development of a person’s consciousness at this level is carried out on the basis of self-improvement of the person. Improvement begins from understanding

yourself and your place in the world, your attitude to higher values, from the recognition about of own inconsistency with them, about the orderliness and spirituality of person’s inclinations. It is said about the spiritual understanding of the measure, while temperance in needs and desires is a requisition for moral and mental self-improvement.

Moral self-improvement permeates the entire inner life of a person and does it mainly through the motivational sphere. It contributes to the preservation of the integrity of the inner world of a person, allows not to violate the unity of motive and deed, word and act. The moral progress essence is such that good is affirmed in the fight against evil, virtue – in the fight against vice, moral – in the fight against immoral.

Thousands of years ago, the sages of Ancient India experimentally came to the conclusion that person’s strength within all spheres of his activity can be increased by proper training and teaching to control his body, mind, attention, will, feelings and desires. The idea was that these forces are dormant in the life of an ordinary person, but with the help of prayer, meditation, a special kind of techniques, certain exercises, work on yourself through self-education they can be awakened and developed

Self-education covers the intellectual, emotional and volitional sphere of the individual’s inner life, orients his moral consciousness towards a clear distinction between good and evil, virtue and vice, and understanding the meaning of an act. It unfolds, becomes detailed, turns into reality, becomes a stable social quality during the process of purposeful work on yourself. Most often work on personal growth can be attributed to either the moral, mental, or spiritual direction.

Conclusions of the research. For its normal development the dual nature of man, consisting of spirit and matter, requires concern for the harmonious development of two principles. The resolution of the opposition between spirit and body should be as follows: integration of the best and

necessary biological level achievements into the spiritual one, integration of the opposite direction, building a harmonious system of spiritual-biological interaction, in which the spiritual component of the psyche is

controlling and dominant. A large and decisive part of the regulatory sphere of the psyche belongs to its spiritual component, which does not run counter to its biological component.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні людство підходить до розуміння того, що йому потрібен новий світогляд, який має дати відповідь на головне питання – питання про призначення людини, які її цілі, цінності та способи людського буття. Для сучасної людини, що знаходиться при владі, важливо вміти не тільки успішно орієнтуватися в бурхливих, швидких, часом непередбачених і повних несподіванок потоках нових змін, але й ефективно керувати цими потоками. Тому світогляд керівника повинен ґрунтуватися на його широкій гуманітарній підготовці, життєвій філософії, що має виходити із сучасних позицій гуманізму. Керівник повинен бути носієм прогресивної світоглядної культури, для якої моральність і духовність є категоріями доцільності. І тоді він ефективніше керує, тому що його методи управління відповідають законам Загальної Гармонії Світу і зливаються з ними.

Нові підходи до підготовки фахівців у галузі керування впливають із сучасних вимог, що ставляться до них. Тільки за умови наявності широкої сучасної підготовки в гуманітарній галузі людських знань сучасний керівник може розраховувати на ефективне керівництво людьми в будь-якій соціальній системі. Педагогічна система професійної підготовки майбутнього лідера передбачає як найважливішу складову формування всебічно розвинутої особистості, яка вміє брати на себе відповідальність за наслідки прийнятих рішень не тільки у сфері власної діяльності, але й за майбутнє всього суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проб-

леми і на які спираються автори. За останні десятиліття став створюватися новий, значною мірою прагматично орієнтований філософський напрям, що зумів ввібрати в себе як тисячолітній досвід розуміння природи людини на Сході, так і деякі ідеї та методи сучасної науки. У цій новій філософії, новому світогляді проявляється внутрішня сутність речей, їхній істинний зміст. Тут можна знайти причину, походження, зародження, формування і функціонування усього живого і свідомого. Це вчення духовного відродження і соціального перетворення. Тільки злиття науки, релігії і суспільства в одно гармонійне ціле дасть можливість розквіту творчості, мистецтва, підйому духовності людства для подальшої його еволюції.

Сьогодні наука визнала існування Тонкого світу, Свідомості Всесвіту, тонких тіл людини, дала фізичне пояснення людської свідомості (відомі вчені А. Акимів, В. Волченко, Г. Дульнев, Р. Пенроуз, Р. Полонніков, С. Реп'єв, Дж. Уолд, Р.Файдеш, Г. Шипов та інші). Ряд вчених пояснили поняття душі, духу і психічної енергії (Дж. Ч. Боже, В. Войно-Ясенецький, П. Госьков, П. Гуляєв, Э. Каструбин, К. Коротков, Р. Мейланов, В. Пушкін, О. Реріх і багато інших). Деякі прийшли до розуміння тих знань, якими володіє Езотерика, хоча не до кінця пізнали істину про те, що є Бог, істинний сенс і призначення життя людства, його місце у світі (П. Байерле, Э. Бороздин, А. Вейник, В. Казначеев, Ю. Владимиров, І. Кант, Г. Лейбніц, А. Марков, Г. Моріс, Ч. Таунс та інші).

Предметом нової філософії, на думку учених, є Всесвіт та свідомість людини, методом пізнання – зміни мислення з екстравертного на інтравертне, а методологією – так звана “робота над

собою”. Розвиток свідомості людини на цьому рівні здійснюється на базі самовдосконалення самої людини. Філософія духовності зможе стати фундаментом для побудови нового суспільства та самовдосконалення людини, їхньою сутністю.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. Сьогодні недостатньо дослідженими лишаються питання духовного розвитку майбутніх лідерів у процесі їхньої підготовки відповідно до сучасних вимог, що ставляться до них. Тому світогляд керівника повинен ґрунтуватися на його широкій гуманітарній підготовці, життєвій філософії, що має виходити із сучасних позицій гуманізму.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є обґрунтування необхідності духовного розвитку майбутніх лідерів у процесі навчання у ЗВО. Серед основних завдань дослідження має на меті сформулювати пропозиції щодо способів і методів їхнього морального та психологічного самовдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Еволюція – це спрямування до досконалості. Теорія еволюції означає, що ніщо не залишається таким, яким воно було, все неминуче рухається або вгору, або вниз. Точно також змінюється і людина, що пов’язано з її духовним розвитком. Еволюція кожної людини визначається її позицією до добра і зла, духовним розвитком, а еволюція усього всесвіту схильна до дії людських прагнень.

Духовне – це життя свідомості, розуму, душі. Мета духовності – це освоєння і оволодіння речами не зовнішнього, а внутрішнього світу, свого розуму і свідомості. Її кінцева мета – глибоко пізнати свою природу і через свій безпосередній досвід відчувати, що вона божественна. Різні духовні та культурні традиції виражають це по-своєму, але суть залишається незмінною. Християнст-

во учить нас, що “Царство Боже в середині вас є”. Буддизм говорить: “Подивися в себе, ти є Будда”. Сіддха-йога заявляє: “Бог мешкає в тобі, як ти”. А іслам: “Той, хто знає себе, знає свого Бога”.

Процес духовного розвитку полягає, по-перше, в просвітленні матерії, тобто своєї психіки, у тому числі свідомості, її субстрату; по-друге – в розвитку і вдосконаленні самої психіки та психічної рефлексії світу і себе в ній, в переході особи на розвиненіші рівні існування, по-третє – в накопиченні досвіду або сукупності практично засвоєних знань, умінь і навичок, відображенні законів і принципів існування світу, себе у світі і себе самого.

Пізнання світу веде до його осмислення, накопичення досвіду, потім до усвідомлення, розуміння і просвітлення, тобто до постійного розширення свідомості. У основу структури свідомості мають бути закладені істинні знання, які є фундаментальними в загальноосвітньому процесі. Завданням науки є їхнє формулювання, щоб згодом, під час розвитку людини, вони залишалися у свідомості непорушними. Одночасно з цим треба зрозуміти невідкладну необхідність переходу від виховання та розвитку тіла до розвитку та виховання духу. На це мають бути орієнтовані як виховання людини, так і сучасна система освіти.

Сучасна система виховання відстає частенько від вимог життя. Велика трагедія сучасного людства полягає в тому, що з покоління в покоління воно виховує своїх дітей на основі неправдивих уявлень про всесвіт і про Бога. Причина також в тому, що з виховання людства вилучений головний важіль розвитку життя – виховання духу. Людство переживає небувалу кризу через призупинення свого духовного розвитку, через втрату своїх духовних цінностей.

Велику роль для духовного розвитку відіграє психічна енергія. У книгах вчення Живої Етики (Агні-йога) уперше дано багатобічне освітлення цієї енергії,

наведено методи раціонального підходу до її вивчення і використання. “... психічна енергія закладена в усій природі і особливо виражена в людині. Як би людина не намагалася забути про неї, психічна енергія нагадує про себе, і справа просвіти – навчити людство поводитися з цим скарбом. Вогонь Простору і психічна енергія пов’язані між собою і за своїм змістом є основою еволюції” [5, с. 477]. Тільки такий майбутній лідер може досягти більшого ступеня прояву гармонії з тим світом, який був задуманий і реалізований Творцем.

Неодмінною умовою духовного розвитку майбутнього лідера є вдосконалення особистості. Цей процес починається з осмислення себе та свого місця у світі, свого ставлення до найвищих цінностей, з припущення про власну невідповідність цим цінностям. В історії етико-філософської та релігійної думки ідея досконалості розвивається як уявлення про впорядкованість та натхненність схильностей людини. Йдеться про духовне розуміння міри, коли поміркованість у потребах і бажаннях мислилася вже древніми мудрецами і філософами як умова особистої бездоганності, самовдосконалення, наближення до ідеалу [8]. Іншими словами про активізацію здібностей, навичок та умінь, а також моральне та психологічне вдосконалення як духовне звеличення особистості. Моральне самовдосконалення через мотиваційну сферу пронизує все внутрішнє життя людини. Під впливом певних мотивів людина виробляє моральні підвалини своєї поведінки та духовного зростання. Це сприяє збереженню цілісності її внутрішнього світу, дозволяє не порушувати єдності мотиву та вчинку, слова та справи. Його сутність така, що добро утверджується у боротьбі зі злом, чеснота – у боротьбі з пороком, моральне – у боротьбі з аморальним.

У сфері людської свідомості існує ще дуже багато непізнаного, і особливо це стосується шляху, орієнтованому на входження в контакт із собою. Саме там

створюється уявлення про себе, яке робить нас такими, якими ми є. Треба зрозуміти механізми свідомості і спрямувати їх на самовдосконалення, використовуючи волю, концентрацію думки, спрямувати уяву і зусилля, щоб досягти істинного розуміння світу і себе [7]. На жаль, ніщо не розвивається так повільно, як свідомість людини. Тому одних моральних начал недостатньо, потрібні глибша перебудова самого духу і сенсу людської культури, надбання нового сенсу існування. А це можливо тільки за умови високої духовності суспільства. “Коли ми починаємо вдумуватися в зміст процесу розвитку цивілізації, ми неминуче виходимо на проблеми еволюції духовного світу. Духовний світ – це що найпотужніший потік людського Буття” [2, с. 17].

Тисячі років тому мудреці Древньої Індії прийшли завдяки накопиченому досвіду до висновку, що сили людини в усіх сферах її діяльності можуть бути нескінченно збільшені шляхом правильного тренування і привчання людини керувати своїм тілом, розумом, увагою, волею, почуттями і бажаннями. Така концепція була покладена в основу технології трансцендентного, призначеного для зміни станів свідомості. Уміння входити в змінні специфічні стани свідомості – є мистецтво, яке досягається великою працею за умови оволодіння спеціальною практикою і технікою. Ідея полягала в тому, що в житті звичайної людини ці сили сплять; але їх можна пробудити і розвинути за допомогою особливого роду технік, певних вправ, роботи над собою.

Практичні методи духовного розвитку дуже розрізняються між собою, залежно від тих або інших духовних напрямів, філософських і психологічних шкіл, з якими вони пов’язані; крім того, їх дуже багато. До числа найбільш використовуваних у розвинених релігіях належать молитви, спрямовані до Абсолюту і вищих Сил Світла. Найбільша розвиненість цього методу духовного розвитку

досягнута християнством. Суть цих психодуховних, психологічних процесів полягає, з одного боку, в проектуванні тих або інших якостей і характеристик ідеального образу – образу Творця або Христа – на психіку і особу. Таким чином відбувається встановлення психоенергетичного каналу зв'язку з тими або іншими трансфізичними силами, в результаті чого психіка людини перебудовується, що змінює, розвиває, прояснює особистість людини.

Впливають значною мірою на психічний стан людини медитації. Так, за результатами численних досліджень, проведених серед людей, що практикують трансцендентні медитації, переконливо показано зростання їхньої позитивної мотивації. Вона створює дієві фізичні передумови для динамічного поліпшення показників здоров'я, вивільняє нові духовні сили для ясної постановки цілей і реалізації стратегії успіху. У тих, що медитують змінюються життєві цінності: підвищується задоволеність життям, з'являється упевненість у собі.

Використовуються сьогодні інші методики, техніки, прийоми, пов'язані з безпосереднім припиненням внутрішнього діалогу, зосередженням на своєму внутрішньому "Я" дихальними, акупунктурними, спеціальними системами живлення, відмовою від шкідливих звичок та ін., а також їхніми комбінаціями. В результаті суб'єкт починає якісно краще керувати своїми відчуттями, емоційною, чуттєвою і ментальною сферами, притому це не обумовлено процесами пригнічення або грубого витіснення, як це буває у більшості людей у звичайному житті. Особа переймається станами радості, щастя, сили, спокою, заспокоєння, контролю свого буття, його усвідомленістю. При цьому її діяльність стає продуктивнішою і ефективнішою.

Слід зауважити, що інтенсивність, частота і особливості застосування практичних напрямів для різних суб'єктів різні. Використання одних тільки молитв, спрямованих до Бога, розвинених у порів-

нянні з людським рівнем Сил Світла, може бути достатнє для досягнення просвітлення. Такого стану можна досягти йогівськими або буддистськими способами; найбільш ефективною може виявитися комбінація різних методів. Ефективне їх використання приводить до його закріплення і до перспектив переходу, що відкриваються, на рівень вищий, розвиненіший, духовний.

Духовний розвиток повинен, за можливості, включати роботу, як із духовною, так і з біологічною складовою. Вони тісно переплітаються в психології людини, взаємодіють і доповнюють одне одного. Говорячи про духовний розвиток, дуже важливо застосовувати комплексний підхід, за якого використовується група або арсенал методів і методик, зокрема і моральних, психологічних, фізіологічних і тощо. Слід виділити загальну роль таких психічних структур як почуття, думки, уявлення, емоції і відчуття, як у вдосконаленні особи так і в її духовному розвитку. Неможливо повністю перейти до духовного зростання, маючи серйозні психологічні проблеми. Тому важливо спочатку завершити своє психологічне зростання, свідомством якого стане кількість радості й успіхів, що постійно збільшується до тих пір, поки радість не стане нашим природним, повсякденним станом. В результаті досягається психологічна, емоційна урівноваженість, культура спілкування, відбувається поліпшення моральних якостей.

Слід виділити роль самовиховання як у вдосконаленні особистості, так і в її духовному розвитку. Самовиховання охоплює інтелектуальну, емоційну та вольову сферу внутрішнього життя майбутніх лідерів, орієнтує їх моральну свідомість на чітке розмежування добра і зла, чесноти та пороку, на розуміння значення вчинку. Тим самим воно багато в чому сприяє тому, щоб у процесі формування майбутніх лідерів гармонійно поєднувався внутрішній саморозвиток людини та її духовний розвиток. У процесі цілеспрямованої роботи над

собою цей шлях розгортається, деталізується, перетворюється на дійсність. Він привносить духовний початок у єдину гармонію життя.

Методи психічного самовдосконалення [4, с. 351]:

1. Пізнання самого себе, свого внутрішнього світу.

2. Активізація зосередження, уваги, пам'яті.

3. Виховання самоконтролю і самовладання.

4. Активізація спрямованої уваги, фантазії, образного мислення.

5. Оволодіння уміннями керувати своїми емоціями.

6. Робота зі своїми внутрішніми переживаннями: думками і образами.

7. Розвиток прагнення набути емоційно-чуттєвого зв'язку зі світом, природою, іншими людьми і самим собою.

8. Робота зі силою волі.

Механізми оволодіння практикою психічного самовдосконалення [4, с. 350]:

- розслаблення;

- зосередження;

- керування думкою;

- концентрація думки;

- образне мислення;

- спрямована увага;

- створення образу здорового суб'єкта;

- прояв позитивної енергії.

Список літератури:

1. Вивекананда Свами Карма йога // Практическая Веданта. – М.: Амрита Русь, 2012. – С. 224

2. Моисеев Н. Универсум / Н. Моисеев // Информация. – Общество. М. – 2001– С. 200

3. Науменко Г. Тайны сознания / Г. Науменко // Путь к здоровью. – М. – 2002. – С. 583

4. Рерих Е. И. Сокровенное Знание / Е. И. Рерих // Теория и практика Агни-Йоги. В поисках истины. – Изд-во: РИПОЛ Классик. – 2003. – С. 800

Пропоновані технології допомагають майбутнім лідерам швидше і ефективніше досягати своїх цілей. Завдяки ним можна навчитися керувати станом свого розуму, своєї психіки, приводити свої переконання і цінності у відповідність до бажаних результатів. Це сприяє їхньому психічному самовдосконаленню і духовному розвитку.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Подвійна природа людини, що складається з духу і матерії, для свого нормального розвитку вимагає турботи про гармонійний розвиток двох начал. Розв'язання протиставлення між духом і тілом, існуючим із давніх часів у культурі людства, має бути наступним: інтеграція кращих і необхідніших досягнень біологічного рівня в духовний, інтеграція зворотного напрямку, побудова гармонійної системи духовно-біологічної взаємодії, що є злагоджено функціонує і здоровою спільністю, в якій духовний компонент психіки є керованим і домінуючим. Велика і вирішальна частина регулятивної сфери психіки належить духовній її складовій, що не йде врозріз із її біологічною складовою. Подальший розвідок має бути посвячено дослідженню способів і методів вдосконалення регулятивної сфери психіки у процесі навчання майбутніх лідерів.

5. Романовський А. Г. Философия достижения успеха (психологический аспект) / А. Г. Романовский, В. С. Михайличенко. – Х.: НТУ “ХПР”. – 2007 – С. 591

6. Романовский А. Г. Роль самосовершенствования в духовном развитии человека и его механизмы / А. Г. Романовский, В. Е. Михайличенко // Проблемы инженерно-педагогической освіти. Збірник наукових праць. – 2016. – № 52–53. – С.388–396

7. Учение йоги о психическом мире человека // Сборник : пер. с англ., сост. Н. Ковалева. – 2003 – Москва :

Рипол Классик. – С. 304

8. Шмаков В. Закон синархии / В. Шмаков. – София. – 2016. – С. 320

9. Луїс В. (Джоді) Фрай До теорії духовного інтелекту та розвитку духовного лідера [електронний ресурс] / Луїс В. (Джоді) Фрай і Сінді Грейвс Вігглсворт // Міжнародний журнал про духовність та лідерство в організації. – 2013. – Том 1. – № 1. – Січень. – С. 47–80. – Режим доступу: https://www.iispiritualleadership.com/wp-content/uploads/SLTISOL_SI.pdf#page=47

10. Келлі А. Фіпс Духовність і стратегічне лідерство: вплив духовних переконань на прийняття стратегічних рішень J Bus Ethics [електронний ресурс] / Келлі А. Фіпс. – 2012. – С. 177–189. – Режим доступу: http://homepages.se.edu/cvonbergen/files/2013/01/Spirituality-andStrategic-Leadership_The-Influence-of-Spiritual-Beliefs-on-Strategic-Decision-Making.pdf

11. Карін Кленке Автентичне лідерство: перспектива себе, лідера та духовної ідентичності [електронний ресурс] / Карін Кленке // International Journal of Leadership Studies. – 2007. – №3. – Вип. 1. – С. 68–97. – Режим доступу: https://www.regent.edu/acad/global/publications/ijls/new/vol3iss1/klenke/Klenke_IJLS_V3Is1.pdf

References:

1. Vivekananda Swami (2012), Karma yoha [Karma Yoga], Practical Vedanta, M. : Amrita Rus, p. 224

2. Moiseev, N. N. (2001), Unyversum [Universum], Information, Society, M., p. 200

3. Naumenko, G. M. (2002), Тайны сознания [Secrets of Consciousness], The path to health, M., p. 583

4. Roerich, E. I. (2003), Sokrovennoe Znanye [Secret Knowledge], Theory and practice of Agni Yoga, In search of truth, Publishing house: RIPOL Classic, p. 800

5. Romanovsky, O. G., Mikhailichenko, V. E. (2007), Fylosofiia dostiahnennia uspiyku psykholohichnyirekt

[Philosophy of Success Achievement], Kh.: NTU “KhPI”, p. 696

6. Romanovsky, A G., Mikhailichenko, V. E. (2016), Rol samosovershenstvovaniya v dukhovnom razvytyu cheloveka y ego mekhanyzmy [The role of self-improvement in the spiritual development of a person and its mechanisms], Problems of engineering and pedagogical education, no 52–53, pp. 388–396

7. Uchenye yohy o psykhicheskom myre cheloveka (2003), [Teaching of yoga about the mental world of man], Collection: per. from English comp. N. Kovaleva, Moscow : Ripol Classic, p. 304

8. Shmakov, V. (2016), Zakon synarkhyy [Law of synarchy], Sofia, p. 320

9. Louis, W. (Jody) (2013), Do teorii dukhovnoho intelektu ta rozvytku dukhovnoho lidera [Fry and Cindy Graves Wigglesworth], Toward a Theory of Spiritual Intelligence and Spiritual Leader Development. International journal on spirituality and organization leadership, vol. 1, no. 1, January, pp. 47–80, available at: https://www.iispiritualleadership.com/wp-content/uploads/SLTISOL_SI.pdf#page=47

10. Kelly, A. Phipps (2012), Dukhovnist i stratehichne liderstvo: vplyv dukhovnykh perekonan na pryiniattia stratehichnykh rishen J Bus Ethics [Spirituality and Strategic Leadership: The Influence of Spiritual Beliefs on Strategic Decision Making J Bus Ethics], pp. 177–189, available at: http://homepages.se.edu/cvonbergen/files/2013/01/Spirituality-and-Strategic-Leadership_The-Influence-of-Spiritual-Beliefs-on-Strategic-Decision-Making.pdf

11. Karin Klenke (2007), Avtentychne liderstvo: perspektyva sebe, lidera ta dukhovnoi identychnosti [Authentic Leadership: A Self, Leader, and Spiritual Identity], Perspective International Journal of Leadership Studies, vol. 3, iss. 1, pp. 68–97, available at: https://www.regent.edu/acad/global/publications/ijls/new/vol3iss1/klenke/Klenke_IJLS_V3Is1.pdf

12. global/publications/ijls/new/vol3iss1/klenke/Klenke_IJLS_V3Is1.pdf

Стаття надійшла до редколегії 05.12.2021